



Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi



F. Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası



Bəşəri duyğular carçısı Aşıq Pəri

Aşıq Pərinin anadan olmasının 210 illik yubileyi münasibəti ilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı - 2021

Tərtibçi:

Ruhiyy  Məmmədli

**Ixtisas redaktoru v 
buraxılışa məsul:**

 shla Qəmbərova
 m kdar Mədəniyyət işçisi

“B  eri duyğular carçısı” - Aşıq Pərinin 210 illik yubileyi münasibəti ilə kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin  h r, qəsəbə, kənd kitabxana filialları u un hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası; t rt.ed.R.Məmmədli; ixt.red. v  burax.məsul  . Qəmbərova; - Bakı: F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası, 2021.- 31s.

 F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2021

Giriş

Aşıq sənəti dədə-babalarımızdan miras qalma, həm də bir folklor növü tək ən önəmli milli dəyərlərimizdən biridir. Bu sənətin ölməzliyi, həmişə yaşarlığı ondan irəli gəlir ki, bu sənətdə atalar sözləri, xalq deyimləri, saz havaları, söyləmələr-deyişmələr yaddaşlarda qalır, hafizələrdən-hafizələrə köçür, üstündən min illər keçməsinə baxmayaraq öz tərəvətini olduğu kimi saxlayır. Öz tərəvətini bu gün də ilk gündü tək qoruyub saxlayan aşıqlarımızdan biri də Aşıq Pəridir. Aşıq sənətində Aşıq Pərinin öz naxışı var. Aşıq Pərinin bənzərsizliyi onun təkrrarsız bir sənətkar, öz dövründə aşıq şeirinin ilhamvericilərindən biri olmasındadır. Həqiqət carçısı olan Aşıq Pəri həsrət-hicran nəğməkarı tək zamanın mənəgənəsində sıxılsa da, özünü küskün, köməksiz bir Allah bəndəsi kimi aparmır. Ona hörmət göstərənləri Aşıq Pəri doğruluq, ədalət, insana hörmət, təmiz məhəbbət və səmimi dostluq hislərini dərinədən ifadə edən ahəngdar şeirləri ilə ruhlandırır. Aşıq Pəri sənət zirvəsinə təkə yüksəlmiş, həm də yüksəldir. Onun yaradıcılığında gözəl bənzətmələr, hikmətli kəlamlar, xalq ifadə və deyimləri, atalar sözü və məsəlləri yerli-yerində işləndiyindən qoşma və gəraylılarda bədiiliyi, axıcılığı, rəvanlığı artırır, beyt və misraları xalq dilinə, canlı danışq dilinə daha da yaxınlaşdırır. Aşıq Pərinin yazdığı qoşma və gəraylılar, deyişmələr həssas qəlbədən qopub gələn lirik şeirlərdir, bir- birindən gözəl incilərdir. Bu gözəl xüsusiyyətlərə malik olan Aşıq Pərinin 210 illik yubileyi ərəfəsində onun yaradıcılığından bəhs edən metodiki vəsaiti işləməyi F.Köçərli adına RUK-sının elmi metodika şöbəsi olaraq özüməzə borc bildik. Vəsait iki hissədən ibarətdir. I hissə: Aşıq Pərinin həyat və yaradıcılığından, II hissə: yubiley tədbirlərinin keçirilməsindən bəhs edir.

Xan Arazın xan qızı Aşiq Pəri



Xalqımızın qəhrəmanlıq və mədəniyyət tarixində Azərbaycan qadınlarının öz şöhrəti, öz şərəfli yeri var. “Kitabi Dədə Qorqud” qəhrəmanı igid Buğaca süd verən ananın, Qoç Koroğlunun sadıq Nigarının, Nəbinin Həcərinin, xalqımızın keçmiş müdrik hökmdarı Nüşabənin, tədbirli dövlət xadimi Sara Xatunun dayandığı ucalıqdı bu yer...

Mədəniyyətimizin önəmli bir qolunun aşiq-ozan sənətkarlığında da qadınlarımız bax, belə bir ucalıqda dayanır, belə bir ucalıqda yaşayır... Ona görə yaşayırlar ki, Qorqudun yaşadı olan sazı, sözü yaşadıblar. Bu saz və söz sahibləri olan nənələrimiz çox zəngin ədəbi irs qoyub getmişlər. Belə dəyərli xanımlarımızın sırasında duran, Xan Arazın xan qızı kimi doğulan, təbi ilahi vergidən gələn, bədahətən şeirlər deyən Aşiq Pəri Azərbaycan aşiq şeirinin ən görkəmli nümayəndələrindən biri, qadın aşiq sənətinin isə yaradıcısı və banisidir. Aşiq Pəri 1811-ci ildə Cəbrayılın Maralyan kəndində anadan olub. Məktəbi bitirdikdən sonra aşiq şəri ilə maraqlanmağa başlayıb. Qısa zaman içində onun şan-şöhrəti hər yana yayılıb və öz dövrünün aşıqlarının diqqətini özünə çəkib. Təxminən 1830-cu ildə Aşiq Pəri Şuşaya köçüb və ömrünün sonuna qədər burada yaşayıb. Firidun bəy Köçərli onun bilikli, gözəl bir xanım olduğunu yazır. Aşiq Pəri kamil söz ustası idi. Onun deyişmələri sənətkarlıq baxımından seçilən, sevilən poeziya nümunələri kimi daim yaşayır. Aşiq Pəri bir Azərbaycan aşığı, qadın aşıqlarımızın banisi olmaq faktından əlavə, həm də Azərbaycan qadını adının ləyaqətli daşıyıcılarından olmuşdur. Aşiq Pəri poeziyasının dili rəvan, axıcı və xoşagələndir. Onun şeirlərində insanlarda insanlığı

yaşatmaq, paklığa, təmizliyə, düzlüyə, mənəvi gözəlliyə çağırış notları var. Aşıq Pərinin həyatının maraqlı cəhətlərdən biri də odur ki, özündən öndəki ustad aşıqlar kimi o da özü haqqında dastan yaradan ünlü sənətkarlardandır. Aşıq Pəri aşıq məclislərində böyük hörmətə sahib olub. Şairlər onun gözəlliyini öz şeirlərində vəsf etmişlər. Aşıq Pəri Mirzə Həsən bəy Mirzə, Kərbəlayı Abdulla Canızadə, Cəfərqulu xan Nəva, Məhəmməd bəy Aşıq və s. aşıqlarla və şairlərlə deyişmiş, bu deyişmələrin hamısında uğur qazanmışdır. Gözəl şeirləri və hazırcavablığı ilə Aşıq Pəri az bir zamanda Qarabağ şairlərinin diqqətini cəlb etmiş, tez-tez Şuşada keçirilən şeir məclislərinin iştirakçısı olmuşdur. Aşıq Pəri 1847-ci ildə Şuşa şəhərində vəfat etmişdir. Aşıq Pəri çox qısa, 35 il yaşamış, ancaq mənəvi bir ömür sürmüşdür.

Puç dünya, səndə bir yarıyan hanı?

Günbəgün artırdı şövkəti, şanı,

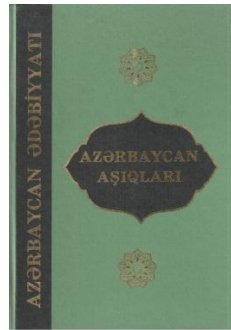
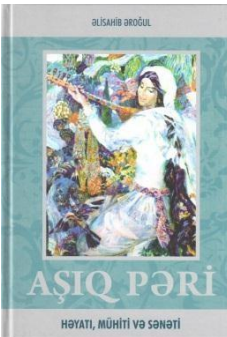
Tiflisin sağ əli, sərdarın canı,

Viran qoyub Dağıstanı, neylədin?

Aşıq Pərinin yazdığı əsərlərin az hissəsi bizə gəlib çatıb. Əlimizdə olanları da diqqətlə nəzərdən keçirdikdə Azərbaycan poeziyasında öz yeri olan Aşıq Pərinin bədii portreti aydın görünür. Bir məsələyə tam əminlik ki, onun adı həmişə yaşamaqdadır. Azərbaycan qadınlarının aşıq sənətinə meyl edənlərin təşəbbüsü ilə uzun illər respublikamızda “Aşıq Pəri” məclisi fəaliyyət göstərirdi. Məclis üzvləri “Aşıq Pəri” ədəbi irsini ləyaqətlə qoruyaraq bu unudulmaz xanımın adını öz yaradıcılıqlarında yaşatmağa və tanıtmaya çalışırdılar. Aşıqlıq Dədə Qorquddan və sonra onun davamçıları olan Aşıq Nəcəfdən, Aşıq Ələsgərdən, Aşıq Alıdan, Aşıq Pəridən bizə yadigarıdır. Yadigarları isə öz adına və yaradıcılığına layiq qorumaq bizlərin borcudur.

Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə

Bu il Aşıq Pərinin 210 illik yubileyidir. Aşıq Pəri böyük simadır və onun yubileyinin geniş miqyasda, çox yüksək səviyyədə qeyd olunması olduqca vacibdir. Bu münasibətlə respublikamızın hər bir müəssisəsində kitabxanalarda, məktəblərdə, lisey və gimnaziyalarda bir sözlə aşıq sənətinə qiymət verən dövlət müəssisələrində tədbirlər planı hazırlanmışdır. Belə tədbirlərin siyahısına kitab sərgisi, oxucu konfransı, aşıq sənəti ilə bağlı kitab müzakirəsi, şeir, rəsm müsabiqəsi, ədəbi-bədii gecəni və başqa tədbirləri daxil etmək olar. Kitabxanada Aşıq Pəriyə həsr olunmuş keçiriləcək bütün tədbirlərdə kitab sərgisi təşkil olunmalıdır. Sərgi müxtəlif başlıqlar altında ola bilər. Məsələn: “Aşıq Pəri irsinə məhəbbətlə” “Aşıqlar aşıqi Aşıq Pəri”, “Qarabağın ilk qadın şairi Aşıq Pəri”, “Azad ruhlu Aşıq Pəri”, “Saz-Söz sərvətimizin keşiyində”, “Sazın əbədiyyət yolu”, “Saz-söz ustadı Aşıq Pəri”, “Xatirələrdə yaşayan sənətkar - Aşıq Pəri” və s. Sərgidə görkəmli şəxsiyyətlərin Aşıq Pəri haqqında söylədikləri sitatlar da yer alır.



Görkəmli şəxsiyyətlərin Aşıq Pəri haqqında söylədikləri:

Aşıq Pəri Şuşaya gələr-gəlməz Qarabağın gözə görünən, tanınmış şairləri arasında böyük hörmətə nail olmuş, bütün şeir və ədəbi məclislərində sayılmışdır. O, dərin düşüncəsinə, rəvan təbli və hazırcavablığına görə müasirləri arasında izzət sahibi idi.

***Əlabbas Müznib,**
Ədəbiyyatşünas*

Aşıq Pəri sadə xalq dilində, əsasən aşıq səpgisində yazmışdır. Aşıq Pəri şair olmaqdan ziyadə xalq aşığıdır. Deyişmələrində şair öz dövrünün hünərli və cəsarətli qadını kimi diqqəti cəlb edir.

***Salman Mumtaz,**
Ədəbiyyatşünas alim*

Aşıq Pərinin hər şeiri ədəbi mühitdə dərhal əks-səda tapmış, bir neçə yeni şeir və deyişmənin yaranmasına səbəb olmuşdur. Azad sevgi tərənnümü, nikbin ruh, sadə üslub və başqa bu kimi xüsusiyyətlər Aşıq Pərinin yaradıcılığının əsas məziyyətlərindəndir.

***Fuad Qasımzadə,**
Filosof*

Aşıq Pəri o zamankı savadlı və təhsil görmüş ədəbi simaların diqqət mərkəzində dayanırdı. Onun üstünə hər tərəfdən mənзум və mənсур məktublar axışb gəlirdi. Şairə də öz növbəsində ona hörmət göstərənləri özünün doğruluq, ədalət, insana hörmət, təmiz məhəbbət və səmimi dostluq hislərini dərindən ifadə edən ahəngdar şeirlərilə ruhlandırırđı.

Aşıq Pəri zahirən də, daxilən də çox gözəl, mənəviyyatca zəngin, geniş dünyagörüşlü bir xanım olub. Onun hüsnü-camalını tərif edən qoşmalar, gəraylılar yazılıb.

***Firidun bəy Köçərli,**
Ədəbiyyatşünas*

Aşıq şeirinin ilhamvericilərindən biri sayılan Aşıq Pəri zəmanəsinin çox ağıllı, savadlı və hazırcavab adamlarından olmuşdur. O, yeri gəldikcə klassik və xalq şeirlərindən, atalar sözü və hikmətli sözlərdən məharətlə istifadə etmişdir. Həyatilik və səmimilik onun şeirinin əsas xüsusiyyətlərindəndir.

***Əşraf Mehdiyev,**
Fəlsəfə elmləri namizədi*

Aşıq Pərinin yaradıcılıq irsi ədəbiyyat xəzinəmizdə inci kimi qiymətlidir. Aşıq Pəri beynəlmiləlçi sənətkar idi. Aşıq Pəri öz lirik şeirlərini yüksək sənətkarlıqla oxuyaraq xalqın əxlaqına nəcib duyğular aşılamışdır. Aşıq Pərinin simasında ölməz şeir, rəvan musiqi, gözəl rəqs, ülvi bir gözəllik birləşmişdi.

***Tariyel Abbasi,**
Ədəbiyyatşünas*

Əsərlərində saf sevgi, təmiz və ülvi hissləri heyranlıqla tərənnüm edən, insanı yüksək bəşəri duyğular carçısı kimi təsvir edən, ona inanan Pərinin şeirlərində şəxsi kədərdən başqa el dərdi, zəmanəsinin, dövrünün vəfasızlığından, dünyanın etibarsızlığından şikayət də güclüdür. Aşıq Pərinin yaddaş vulkanlarına davam gətirəcək, əsrlər boyu yaşayacaq, saraya bənzəyən şeirlərində ifadələr qızıl kərpiclərdir. Və elə bunlar da oxucuya sonsuz mənəvi zövq, estetik duyğular bəxş edir.

***Əlisahib Əroğul,**
Yazıçı, publisist*

Aşıq Pəri eşidilməmiş bir gözəlliyə malik olan, deyişmələri, hazır cavabına dediyi şeirləri ilə diqqəti cəlb edən, istedadlı şairlərlə şeirləşmədə həmişə müvəffəqiyyət qazanan, qadın aşıq sənətinin yaradıcısı və banisidir.

A. Berje,
Alman şərqşünası

Aşıq Pəri haqqında düşünmək, bir daha aşıq yaradıcılığı və qoşma haqqında düşünmək deməkdir. Onun yaradıcılığını araşdırıb öyrənmək XIX əsr aşıq ədəbiyyatının yenidən öyrənilməsi və qiymətləndirilməsi deməkdir. Aşıq Pəri Azərbaycan qadınının ümumiləşmiş simvoluna çevrilərək aşıq-şair qadın estafetini şərəflə daşımışdır.

Tamella Quluzadə,
Filoloq

Aşıq Pəri pərirüsar, fəriştəxəsal, sahibicamal, sahibitəb bir qadın imiş. Nikbin ruh, azad sevgi, sadə üslub Pəri yaradıcılığının əsas məziyyətlərindəndir.

Məhəmməd ağa Müctəhidzadə,
Təzkiyəçi

Aşıq Pəri sözü üzə deməkdən qorxmayan, cəsur təbiətli, mərd insan, zəmanəsinin əzablarına, hüquqsuzluğuna sinə gərən, şeir-sənət vurğunu olan, yaradıcılığında xalq ruhunu yaşadan bir şair kimi diqqəti cəlb edir və hörmətlə xatırlanır.

Sadiq Şükürov,
Filologiya elmləri namizədi

Aşıq Pəri yaradıcılığından bəhs edən oxucu konfransı:

Kitabxanaçı konfransın keçirilməsi üçün qabaqcadan plan hazırlamalıdır. O, planda keçiriləcək tədbirin adını, giriş sözü və eləcə də çıxış edəcək başqa şəxslərin adlarını göstərməlidir. Konfransın mükəmməliyini həyata keçirmək məqsədilə sərgi, tövsiyə siyahıları, kitabxana plakatları, çarxlı video slaydların nümayişi nəzərdə tutula bilər. Tədbirdən əvvəl elan hazırlanmalı, dəvətnamələr yazılmalıdır. Kitabxanaçı oxucularla fərdi iş prosesində konfransda çıxış etmək istəyənləri müəyyənləşdirməli, kimin hansı məsələ ətrafında çıxış edəcəyini öyrənməli, onlara lazımı məsləhətlər verməlidir. Bütün bunlarla yanaşı tədbirin harada və nə vaxt keçiriləcəyi də qeyd edilməlidir. Oxucu konfransı üçün fondada olan kitabların bir neçəsi seçilib ayırmalı və məruzəçiyə hazırlaşmaq üçün həmin kitablar tövsiyə edilməlidir. Kitabxanaçı konfransda çıxış edəcək hər bir oxucunu kitabla təmin etməli və onların çıxışa hazır olub-olmadığını müəyyənləşdirməlidir. Yalnız bundan sonra konfransı keçirmək üçün vaxt təyin edib elan yazmaq olar. Oxucu konfransı - onun məqsədi və keçirilmə qaydası haqqında giriş sözündən, mövzu ətrafında kiçik məruzədən, oxucuların çıxışından və kitabxana rəhbərinin tədbirlə əlaqədar söylədiyi çıxışdan ibarət olur. Konfransın maraqlı keçməsi üçün Aşıqlar Birliyindən də nümayəndələr cəlb etmək olar. Əlbəttə, kitabxanaçı təşkil etdiyi hər bir tədbirdə özü də çıxış etməlidir. Oxucu konfransının gedişatı haqqında protokol yazılmalıdır ki, bu da bülleten buraxmaq üçün materialdan istifadə etməyə, kitabxana plakatu hazırlamağa, müəllifi oxucuların qeydləri ilə tanış etməyə imkan yaradır. Həmin protokol və məruzəçinin çıxışının mətni kitabxanada saxlanılmalıdır.

Kitabxanaçı: Əziz oxucular. Azərbaycan torpağı neçə-neçə şair qadınlar yetirib. Sənətsevər xalqımız onların əsərlərini yaddaşlarında yaşadıb, əsrlər boyu dillər əzbəri edib. Sənətkar ömrü cismani ölümdən sonra əsərlərində qalan ürəklərinin sözü, qəlblərinin duyumları ilə davam edir. Aşıq Pəriyə də belə bir tale qismət olub. Azərbaycanın aşıq və şair qadınları Məhsəti xanım Gəncəvi, Qürrətüleyi Zərrintac xanım Tahirə, Heyran xanım, Fatma xanım Kəminə, Xurşud Banu Natəvan... Özləri də adları qədər ecazkar olan sənət ulduzları sırasında yer alan Aşıq Pəri ədəbiyyat xəzinəmizdə inci kimi qiymətlidir. Onun ədəbi irsi tam şəkildə dövrümüzədək gəlib çatmamışdır. Aşıq Pərinin şeirləri ilk dəfə Mirzə Yusif Qarabağinin “Məcmueyi-divani-Vaqif və müasirini-digər” (1856) məcmuəsində, sonralar isə A.Berjenin tərtib etdiyi “Qafqaz və Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarına məcmuədir” (Leypsiq, 1867) kitabında dərc olunmuşdur. Əlimizdə əsasən qoşmaları var. Bu qoşmalar sadə və anlaşılıqlı bir dildə yazılmışdır:

Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı.
Gülün qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi-

deyəən, zəmanənin dərdlərini zülflərindən ayırdığı qara tellərlə sinəsində saz eləyib kədər dolu bir dillə oxuyan, sənət dünyamızda əbədi yaşarlıq səlahiyyəti alan Aşıq Pərinin namı anılmasaydı cərgə naqis görünərdi. Gəlin, oxucularımızın ifasında Aşıq Pəri yaradıcılığına nəzər salaq.

I Oxucu: El sənətini sevənlərin, bədii sözün xiridarlarının söylədiklərinə görə Aşıq Pəri Maralyan kəndindən pərvazlanmış, öz səsi, nəğməsi ilə ecazkar bülbül kimi ürəklərə yol taparaq sənət

Məcnununa çevrilmiş, Qarabağın musiqi, şeir, sənət məclislərinin bəzəyi olmuşdur. Müasirlərinin dilinin əzbəri olan Pəri şeirinin əsasını insani məhəbbət, haqsızlıqdan şikayət motivləri təşkil edir. Pəri aşiq şeirinin müxtəlif formalarında qələmini sınımış, bir-birindən gözəl incilər yaratmışdır.

Kitabxanaçı: Uşaqlar, bəs Aşiq Pərinin təbiətlə bağlı yazdığı qoşmaları haqqında nə söyləyə bilərsiniz?

II Oxucu: Çoxçalarlı zəngin aşiq poeziyamızın ədəbi poetik qaynaqlarından biri də insan gözünün ilk heyreti olan təbiətdir. Qadın aşıqlarımızın yaradıcılığında isə təbiətin tərənnümü və təsviri, real duyğuların və düşüncənin təbiətlə vəhdətdə verilməsi xüsusilə, daha qabarıq nəzərə çarpır. Bu qadın dünyasının, mənəvi aləminin təbiətlə oxşarlığı, dünyanın hardasa daha çox “qadın təbiətli” olması paralelliyi ilə bağlıdır. Aşiq Pərinin poeziyasında bu daha qabarıqdır. Bu poeziyada təbiət insanlaşır, təbiət insanın kədərinə şərik çıxır, insan təbiətin. Təbiət həm insan varlığının özünün, həm də onun duyğularının, daxili aləminin sığınacağına, mənəvi güman yerinə çevrilir. İnsanın ruhi və psixoloji aləminin ayrı-ayrı təbiət detalları ilə bənzətmədə verilməsi, insanın təbiətə, təbiətin insana metamarfozası qadın aşiq poeziyasının görünən tərəfidir:

Bir Pəri dil arasında qan ağlar
Çəkilib sinəmə düğünlü dağlar.
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Sarılıb-sovulub güllər, ağlaram.

Kitabxanaçı: Ümumiyyətlə, dərin, səmimi məhəbbət Aşiq Pəri şeirlərinin ruhunu, canını təşkil edir. Aşiq Pərinin yaradıcılığına müraciət edən yazıçılarımız, ədəbiyyatşünaslarımız çoxdur. İndi

isə professor Əzizə Cəfərzadənin Aşiq Pəri haqqında yazdıqlarına oxucularımızın ifasında nəzər salaq:

III Oxucu: Aşiq Pəri olduqca gözəl, rəvan təbli, ağıllı və hazırcavab olmuşdur. Bu cəhətləriylə o, tezliklə Qarabağda yaşayan Cəfərqulu xan Nəva, Məhəmməd bəy Aşiq, Tüfeyli kimi yaradıcıların diqqətini cəlb etmişdir. Onlar Aşiq Pəri ilə deyişmiş, hər dəfə də ilahi qadın təbi qarşısında məğlub olmuşlar. Bu deyişmələrdə Aşiq Pəri rəqiblərini sözlün qüdrəti, sətirlərin mənə tutumu ilə “məşhər ayağına çəkmişdir”. Onun gözəlliyi və təbi qarşısında məğlub olanlara sənətkar həmişə incə bir mənə ilə gülmüşdür.

IV Oxucu: (*Cəfərquluxan Nəvanın dilindən*):

Sən, ey Pəri, məlik pərvərdəsisən,
Həmişə deyirdik biz çakər ona.
Nədən ötrü bizdən kənar gəzərsən,
Nə mane olubsan sərəsər ona?-

məzmunlu bəndinə qadın sənətçi belə cavab vermişdir:

Nə şayistə bu sözləri danışmaq?
Büsyardır mərdi-xidmətkar ona.
Saymırdın sultanı, xanı, paşanı,
Nə şah bir söz deyər, nə sərdar ona, - *deyə cavab vermişdir.*

Kitabxanaçı: Deyişmələrlə tanışlıq göstərir ki, Aşiq Pəri sözdən ustalıqla istifadə etmiş, hər kəlmənin yerini bilmişdir. Aşiq Pərinin şeirlərində saf məhəbbət, ana təbiət, ədalət, dostluq, gözəllik və s. keyfiyyətlər tərənnüm olunmuşdur. Onun şeirlərində poetik fiqur və bədii surətlərlə cilalanmışdır. O, xalq dilinin poetik imkanlarından ustalıqla istifadə etmişdir. Məsələn: Aşiq Pərinin “Oynaşır” adlı şeirini dinləsək, bunun şahidi olarıq.

V Oxucu: Katiblərin şahı dəftər içində,
Qələm ilə nazik əllər oynadır.
Fitnəli, fellisən, nazü qəmzəli,
Dəhanında şirin dillər oynadır.
Eşqinin əlindən gedərəm dada,
Dərdim olur gündən – günə ziyada,
Şiveyi-rəftarın düşəndə yada
Bağrımın başında millər oynadır.
Dad elərəm, haray naşı əlindən,
Yandı cigər eşq ataşı əlindən,
Mən nə deyim gözüm yaşı əlindən,
Üzüşür sonalar, göllər oynadır.
Adam var dolanır məkrin içində,
Adam var dolanır zikrin içində,
Sənin kamalında, fikrin içində,
Əcaib, qəraib hallar oynadır.
Pəriyəm, xalq ara olmuşam bacı,
Kimsənin kimsəyə yox ehtiyacı,
Bəlxü Buxaranın, Hindin xəracı,
Zənəxdanda siyah xallar oynadır.

Kitabxanaçı: Aşıq Pərinin bizə gəlib çatan şeirlərinin ümumi sayı 50-yə çatır. Bu şeirlərin bir qisminə zəmanədən, dünyanın zülmündən, insanların vəfasızlığından acı-acı gileyənilir. Dünyasını tez dəyişmiş sənətkarın şeirləri içərisində bayatı formalı incilər də xüsusi yer tutur. Bu bayatılardakı cinaslar, dərin mənə çalarları onları klassik bayatıların səviyyəsinə qaldırır. Aşıq Pəri şeirlərindən bir qisminə dövrün, zamanın zülmündən, vaxtsız acılardan şikayət motivləri əksini tapmışdır. Bu baxımdan

“Eylədin” adlı gəraylı da maraqlıdır. Gəlin, oxucumuzun ifasında bu gəraylı dinləyək.

VI Oxucu: Zalım şəcər dad əlindən,
Sən ha nəhaq qan eylədin.
Zülmilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin.
Saymadın sultanı, xanı,
Eyləyibsən nəhaq qanı,
Badam kimi növcəvani,
Yer ilə yeksan eylədin.
Necə qıydın gülzarına,
Pünhan keçən iqrarına,
Saldın yollar kənarına
Dörd yanı al qan eylədin.
Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı,
Gülüm qonçasında yandı,
Bülbüllər fəqan eylədi.

Kitabxanaçı: Ədəbiyyatşünas Əliabbas Müznibin 1928-ci ildə qələmə aldığı “Aşıq Pəri və müasirləri” adlı kitabda yazıçı müstəqil araşdırmaçı kimi çox dəyərli faktları üzə çıxarmaqla Aşıq Pəri haqqında bir çox ziddiyyətli məqamlara və məlumatlara aydınlıq gətirmişdir. Lakin ədibin böyük çətinliklə toplayıb nəşr etdirdiyi bu kitab ərəb əlifbası ilə olduğundan sonrakı nəsillər ondan faydalana bilməmişdir.

Kitab müzakirəsinin keçirilməsi

Kitabxanada Aşıq Pərinin həyat və yaradıcılığını oxuculara daha yaxından tanıtmaya üçün tanınmış yazıçı-publisist Əlisahib Əroğulun ”**Aşıq Pəri həyatı, mühiti və sənəti**” adlı kitabın müzakirəsinə keçirmək məqsəduyğundur. Bu müzakirəyə kitabın müəllifi Əlisahib Əroğulun da dəvət etmək olar. Kitabxanaçı müzakirəyə bir həftə qabaqdan hazırlaşır. Müzakirənin əvvəlində

kitabxanaçı oxuculara Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verir. Sonra isə yazıçı-publisist Əlisahib Əroğulun “**Aşiq Pəri həyatı, mühiti və sənəti**” adlı kitabının müzakirəsini keçirir.

Kitabxanaçı: Kitab “Şərq-Qərb” Nəşriyyat Evində 2014-cü ildə çap olunmuşdur. Kitab 200 səhifədən ibarətdir. Kitabda Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığı, gəraylı və qoşmaları, deyişmələri, Aşiq Pəri ədəbi-tarixi düşüncələri, Aşiq Pəriyə ithaf olunmuş şeirlər verilmişdir. Bu kitabda XIX əsrin birinci yarısında yaşayıb-yaratmış klassik qadın aşiq şeirinin banisi Aşiq Pərinin həyat və yaradıcılığından geniş söhbət açılır. Kitabda verilmiş Aşiq Pərinin Tufarqanlı Abbasla, Aşiq Valehin Zərnigar xanımı ilə və başqalarının deyişmələrinə nəzər alsaq, qadınların aşiq şeirinin, eləcə də heca vəzninin inkişafındakı rolunu aydın görmək olar. Onun cinas qafiyəli bayatısı buna misaldır.

Mən aşiq Maralyana,
Sən də gəl Maralyana.
Necəsən bir ah çəkim,
Dağlarda maral yana?

Nə qədər incə, obrazlı və təbiidir. Aşiq Pəri dərin düşüncəsinə, rəvan təbi və hazırcavablığına görə müasirləri arasında izzət sahibi idi. Kitabda da qeyd edildiyi kimi Aşiq Pəri cəsarətli, yeri gəldikdə kəskin danışmağı bacaran, o cümlədən yumşaq yumora malik, çox həssas qadın idi. Ondan yadigar qalan şeirləri oxuduqda bu bədii irsin bütün notlarında Aşiq Pərinin obrazı boylanır:

Mən Pəriyəm, eşqə zarəm, neyləyim?
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim?

Bu “neyləyim” sualının cavabını ömrü boyu axtaran Aşiq Pəri qoşmalarının birində çəkdiklərindən zinhara gələrək şəxsi həyatındakı təzadlardan şikayət edir. Müəllifin qeyd etdiyi kimi Aşiq Pəri zahirən deyib-gülsə də, içində şam kimi əriyirdi.

Müasirləri Aşıq Pərinin xətrini çox istəyirdi. Kitabda Şuşanın tanınmış şairlərindən biri olan, İbrahim Xəlil xanın nəvəsi Nəva təxəllüsü ilə şeirlər yazan Cəfərqulu xanın Aşıq Pəri ilə müntəzəm deyişməsi haqqında məlumat çoxdur. Dövrünün əksər şairlərinə qalib gələn Cəfərqulu xan bu deyişmələrin heç birində Aşıq Pərinə bağlaya bilməmişdir. Müəllif bildirir ki, Allah Pəriyə elə bir istedad və təb vermişdir ki, şeir onun sinəsində su kimi axırdı. O, məntiqi, ağılı, dərrakəsilə hamını valeh edirdi. Maraqlıdır ki, ona uduzan rəqibləri də bu məğlubiyətdən qısqanclıq keçirmirdilər. Onlar Pəri kimi bir sənətkarın ətrafında olmağı, onunla şeirləşməyi özlərinə fəxr sanırdılar. Tanrı Aşıq Pərinə sanki Qarabağ ədəbi mühitinə düşünlümüş şəkildə göndərmişdi. O, həm zahiri gözəlliyi, həm istedadı ilə Qarabağ ədəbi mühitini öz ətrafında cəmləşdirmiş, sazla-sözün işığında onları valeh etmişdi. Kitabın II hissəsində böyük ədəbiyyatşünas alim F. Köçərlinin Aşıq Pəri haqqında söylədiyi kəlamlar yer almışdır. Məsələn: F. Köçərli 1903-cü ildə yazırdı: “Özünün ağılı və istedadı ilə çoxlarında heyrət doğuran gözəl və gənc şairə Aşıq Pəri o zamankı savadlı, təhsil görmüş ədəbi simaların diqqət mərkəzində dayanırdı.”

Ətrafında baş verən hadisələri özündə əks etdirən, aşıq-şairin səfərlərini əhatə edən və həyatından bəhs edən “Alı xan və Pəri xanım” adlı dastan meydana gəlmişdir. Bu dastan ayrı-ayrı bölgə aşıqlarının dilində əzbər olmuş, o vaxtlar xalq arasında geniş yayılmışdır. Hətta bu dastan 1842-ci ildə rus dilinə tərcümə də edilmişdir. F.Köçərlinin verdiyi məlumatdan görünür ki, Aşıq Pərinin bədii irsi vaxtı ilə toplanmış, lakin sonradan bu irs yenə itib batmışdır. Aşıq Pəri yaradıcılıq üslubu ilə bu sənətin əzəmətini bir daha təsdiqləyir, ona təzə rənglər, çalarlar qatır. O, daha çox şifahi xalq ədəbiyyatının ən geniş imkana malik, bədii yaradıcılığın təməl prinsiplərindən biri olan qoşma növündən geniş və məhəbbətlə istifadə etmişdir. Bu da onun sənətkarlıq fəaliyyətinin dolğun ifadəsinə, sosial problemlərin

qabardılmasına, insanın daxili aləminin hərtərəfli təsvirinə geniş yol açmış, real həyat səhnələrinin məharətlə təsvirinə imkan vermişdir.

Səhər-səhər doğan dan ulduzuyam,
Aşıqların söhbətiyəm sazıyam.
Adım Pəri, Hacı Sayad qızıyam,
Xəbər alsan, o Maralyan maralı.

O, sələflərinin yaradıcılığının ən dəyərli keyfiyyətlərindən təsirlənmiş, bəhrələnmişdir, onların ənənəsini davam etdirmişdir. Azərbaycan aşiq və şair qadınlarının poetik salnaməsini şərəflə gələcək nəsillərə ötürmüşdür. Məhsətidən tutmuş Heyran xanıma qədər zərif qadın duyğularının, hissələrinin tərənnümü, ifadəsi Aşiq Pəridə də oxşardır, sanki onların davamıdır.

Mən sığındım məzar sandıq daşına,
Bir rəhm eylə gözdən axan yaşıma.
Pəri deyər, dönnəm yarın başına,
Yaralıyam, mən başına döndüyüm.

Aşiq Pəri müasirləri Molla Pənah Vaqif, Qasım bəy Zakir, Molla Vəli Vidadi ilə deyişmişdir. Molla Pənah Vaqif ona bu mədhiyyəni yazmışdır:

Boyun sürahidir, bədənin billur,
Gərdənin çəkilməmiş minadan Pəri!
Sən ha bir tərlansan cüda düşmüşsən,
Bir bölük yaşılbaş sonadan Pəri!

Aşiq Pərinin yaradıcılığından bəhs edən şeir müsabiqəsi

Aşiq Pərinin 210 illik yubileyi münasibətilə kitabxanada “Aşiq Pəri irsinə məhəbbətlə” adlı şeir müsabiqəsinin keçirilməsi də məqsəduyğundur. Müsabiqə zamanı oxucular yubilyarın həyat və

yaradıcılığı ilə yaxından tanış olur, ən çox bəyəndikləri şeirlərini əzbərləyib, müsabiqəyə qatılırlar. Müsabiqəyə bir ay hazırlıq görülür. Şeir müsabiqəsinin əsasnaməsi hazırlanır. Əsasnamədə müsabiqənin məqsədi, iştirakçıların tərkibi, müsabiqənin təşkili və keçirilməsi haqqında məlumatlar, çıxışların dəyərləndirilməsi, mükafatlandırılma müddəaları göstərilir. Müsabiqə iştirakçılarına Aşıq Pərinin bir neçə şeirini təqdim edirik:

Baxtım

Nə müddətdir bu qəflətdən,
Oyanmırsan, qara baxtım.
Çəkdiyən əziyyətdən,
Usanmırsan, qara baxtım.
Atmısan ümmani-qəmə,
Gör nə etmişən aləmə,
Məni dərdə salıb yenə,
Dayanmırsan, qara baxtım.
Axıtdın sel tək qanıma,
Üzmüşən cavan canımı,
Almısan adü-sanımı,
Utanmırsan, qara baxtım?
Yaşayıram zəhmət ilə,
Çətinliklə, zillət ilə,
Sən Pəriyə hörmət ilə,
Dolanmırsan, qara baxtım.

Dilə sən

Eşitmişdik, qulluğuna yetişdik,
Gördük ki, düşmüşən dildən-dilə sən.
Unutmayıb müsəlmanlıq şərtini,
Matəm tutub bir insafa gələsən.

Bu işdə Qədirin varıdır payı,
Yetən kəslər ona deyir sevdəyi.
Aralığa düşüb məhərrəm ayı,
Layiq deyil onda deyib-güləsən.
Yaxşı yetər imamı fəryadına,
Belə işin ləzzəti nə, dadı nə?
Adam bildik biz də gəldik adına,
Adamlığı qanmayıbsan hələ sən.
Ey Pəri, təcil et sualında sən,
Nöqsan yetiribsən kəmalında sən,
İndi zurna çalmaq xəyalındasan,
Onu gərək axirətdə çalasan.

Mürşidi-kamildən dərşimi aldım

Mürşidi-kamildən dərşimi aldım,
Can götürüb bu meydana gəlmişəm.
Mürği-Səməndərin aşınasıyam,
Od tutuban yana-yana gəlmişəm.
Müxtəsər, nə deyim, naşısan, naşı!
Tutubdur yaxanı eşqin ataşı,
Bu tərifiqər zənənə nə yaraşı,
Həqq bilir ki, mən mərdana gəlmişəm.
Pünhanıda bir azarım var mənim,
Gözlər yolda, intizarım var mənim,
O kəlməndən xəridarım var mənim,
Sən sərrafsan, mən də kana gəlmişəm.
Zənbur olar şanda belə məkanda,
Çox ariflər mandə gənci-pünhanda,
Bülbül - abadanda, bayqu - viranda,
Əndəlibəm, gülüstana gəlmişəm.
Pərizadə əl götürməz canından,
Dərsin alıb sahibkamal yanından,
Küllü-işin mərifətin kanından,

Bəzm içində mən fəğana gəlmişəm.

Nə yatıbsan ləhaf bəstər içində

Nə yatıbsan ləhaf bəstər içində,
Bimarmısan, nədir bəs halın sənin?
Eşqin mərəzinin mən təbibiyəm
Bəyan eylə mənə əhvalın sənin.
İsmi-şərifiniz dada yetişsin,
Mətləb alıb hər murada yetişsin.
Xaliq özü bir imdada yetişsin.
Hifzində saxlasın zavalın sənin.
Bar ilahım gülzarına qıymasın,
Xəstə olan bimarına qıymasın,
Şirin-şirin göftarına qıymasın,
Bağışlasın qaşi-hilalın sənin.
Bir məsəldir: Bağban olan bar çəkər,
Əndəlibin həm meyli gülzar çəkər,
Allahına bəndə ahü zar çəkər,
Qəm çəkmə, kamildir kamalın sənin.
Mən Pəriyəm, eşqə zaram neyləyim,
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim,
Burdan ora intizaram, neyləyim,
Şəfalansın nuri-vüsalın sənin.

Oynaşır

Katiblərin şahı dəftər içində
Qələm ilə nazik əllər oynaşır.
Fitnəli, fellisən, nazü-qəmzəli,
Dəhanında şirin dillər oynaşır.
Eşqinin əlindən gedərəm bada,
Dərdim olur gündən-günə ziyada,
Şivəyi-rəftarın düşəndə yada

Bağrımın başında millər oynadır.
Dad elərim, haray naşı əlindən,
Yandı cigər eşq ataşı əlindən,
Mən nə deyim gözüm yaşı əlindən,
Üzüşür sonalar, göllər oynadır.
Adam var dolanır məkrin içində,
Adam var dolanır zikrin içində,
Sənin kamalında, fikrin içində
Əcaib-qəraib hallar oynadır.
Pəriyəm, xəlq ara olmuşam bacı,
Kimsənin kimsəyə yox ehtiyacı,
Bəlxü Buxaranın, Hindin xəracı
Zənəxdanda siyəh xallar oynadır.

Zalım Şəcər dad əlindən

Zalım Şəcər dad əlindən,
Sən ha nəhaq qan eylədin.
Zülm ilə könlüm şəhrini,
Gör necə viran eylədin.
Saymadın sultanı, xanı,
Eyləyibsən nəhaq qanı,
Badam kimi novcavanı,
Yer ilə yeksən eylədin.
Necə qıydın gülzarına,
Pünhan keçən iqrarına,
Saldın yollar kənarına,
Dörd yanı al qan eylədin?
Pərinin dərdi tüğyandı,
Sakin yeri Maralyandı,
Gülüm qönçəsində yandı,
Bülbüllər əfqan eylədi.

Çanaqçı mülkündən səfər elədik

Çanaqçı mülkündən səfər elədik,
Mənə qənim oldu yollar, ağlaram.
Şəcər gəldi, urdu, şikar eylədi,
Tökər didələrim sellər, ağlaram.
Nagahandan böylə düşdüm dərdə mən,
Necə çəkim eşq üzünə pərdə mən?
Gözü yaşlı gəldim Tağavərdə mən,
Pərişan olubdur tellər, ağlaram.
Bir şahandaz şahbarım gedibdir,
Kəsilibdir ixtiyarım, gedibdir.
Köksü dağlı bir tavarım gedibdir,
Quruyub lal olub dillər, ağlaram.
Bir Pəri dil aramında qan ağlar,
Çəkilib sinəmə dügünlü dağlar,
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Saralıb-sovulub güllər, ağlaram.

Gözlərin

Hər nə ki danışsan əfsanədəndir,
Batacaqdır məkri-qanə gözlərin.
Sən mənə rəqibsən, həmi naməhrəm,
Sataşmasın zənəxdanə gözlərin.
Təbib olan, yarə bağlamaq ilə,
Eşq oduna cigər bağlamaq ilə,
Kim vayə çatıbdır ağlamag ilə,
Bicay yerdə doydu cana gözlərin.
Eşqin məstliyindən ayıl deyiləm,
Hər nə ki danışsan, qayıl deyiləm,
Leyli sifət, sənə mayıl deyiləm,
Məcnun kimi, nə divanə gözlərin.

Ədəbi bədii gecə

Kitabxanada Aşıq Pərinin 210 illik yubileyi ilə əlaqədar **ədəbi-bədii gecə** də keçirmək olar. Ədəbi-bədii gecənin keçirilməsi aşığın həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmağa imkan verir, oxucularda Aşıq Pəri qoşmalarına, tənqidi-satirik şeirlərinə, deyişmələrinə maraq oyadır. Gecəyə tanınmış yazıçı-publisist Aşıq Pərinin həyat və yaradıcılığı ilə çox yaxından tanış olan Əlisahib Əroğulu, şifahi ədəbiyyatımızın ən yaxşı nəşirlərindən olan Hümmət Əlizadəni, “Aşıq Pəri” məclisinin bir qrup tanınmış aşıqlarını dəvət etmək olar. Ədəbi-bədii gecənin ssenarisini təqdim edirik. İlk öncə tədbir iştirakçılarına Aşıq Pəridən bəhs edən çarxlı video slayd təqdim olunur. Tədbir keçirilən zalın divarlarına Aşıq Pəri haqqında söylənmiş sitatlar, qoşmalarından bəhs edən rəsm əsərləri, Aşıq Pərinin şəkilləri vurulur.

(Aşıq musiqisinin sədaları altında aparıcılar səhnəyə daxil olurlar.)

I Aparıcı: Salam hörmətli qonaqlar, əziz dostlar. Sizləri tədbirimizdə xoş gördük. Sözümlünüzün-söhbətimizin mövzusu Azərbaycan aşıqlarının görkəmli nümayəndəsi Maralyanlı Pəridi. Çalışacağıq ki, çatdığımız bu ocağın şöləsindən, şövuqündən hərənizə bir pay düşsün. Bildiyimiz kimi bu il Azərbaycan mədəniyyətində və ictimai həyatında dərin izlər qoymuş, sənət və ədəbiyyat aləmində Azərbaycanın klassik ənənələrindən bəhrələnmiş, bunları öz poeziyasında uğurla davam etdirmiş, Aşıq Pərinin 210 illik yubileyi qeyd olunur.

II Aparıcı: Aşıq Pəri Qarabağın ilk qadın şairi sayılır. O, lap gənc yaşlarından aşıq şeiri ilə maraqlanmağa başlayıb. İlk təhsilini doğulduğu Cəbrayıl bölgəsində alan Aşıq Pəri gözəl, ağıllı, istedadlı bir xanım olub. Onun yaradıcılığını araşdırınlr həm Azərbaycan, həm də Avropa şərqşünasları Aşıq Pərinə işvəli bir nəzərin kimi təqdim edərək bədahətən şeirlər deyən, azad ruhlu, həyatsevər bir qadın olduğunu yazıblar. Aşıq

Pəri nakam ömür sürmüş, çox böyük ustalıqla dövrünün kişi şairləri ilə deyişmişdir.

I Aparıcı: Şeir, sənət vurğunu Aşiq Pəri dünyagörüşünü zənginləşdirmək üçün Şuşaya getmiş və ömrünün axırınadək orada yaşamışdır. Aşiq Pəri Şuşaya gəldikdən sonra Qarabağın nəcib, sanballı adamları onunla maraqlanmış, bu ustadın məclisində olmağa cəhd göstərmişlər. Qarabağ ədəbi məclislərinin yaranması tarixi XIX əsrin birinci yarısında yaranmış, Aşiq Pərinin adı ilə adlandırılmışdır. Az müddət içərisində bütün Qarabağ camaatının hörmətini qazanan, müasirləri arasında xüsusi yer tutan Aşiq Pərinin şeir və deyişmələrində yer üzünün bəzəyi olan insan tərənnüm edilmişdir.

II Aparıcı: Aşiq Pəri yaradıcılığı dərya dibində yatmış inciye bənzər, axtardıqca tapılır... Aşiq Pəri ərəb-zəngi kimi poeziya aləmində, söz meydanında zəmanəsinin ən qüdrətli aşiq və şairləri ilə qoç kimi kəllə-kəlləyə döyüşmüş, həmişə də mənəvi zəfər çalmışdır. Onun şeirlərində ümumxalq ruhu, zəif şəkildə olsa da, müasirlik hissi nəzərə çarpır. Elə bu baxımdan da Aşiq Pəri poeziyasının ümumi ruhu həyat eşqinin qəm, möhnət üzərindəki qələbəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

I Aparıcı: Aşiq Pərinin ən məhsuldar yaradıcılıq dövrü XIX əsrin yarısına, el ədəbiyyatının ən güclü, ən təsirli çağlarına təsadüf edir. Aşiq Pəri ərəb, fars dillərini mükəmməl bilmiş, kiçik yaşlarından şeir qoşmağı, hazırcavablığı ilə dillərə düşmüşdür. İstedadlı şairə qızğın müşairələri ilə sadə xalq dilində yarım əsrə qədər yazıb-yaratmışdır, hicrandan, vüsaldan söz açan qəzəlxanlardan fərqli olaraq, Pəri elin ruhuna yatan deyişmələri ilə fərqlənmişdir.

II Aparıcı: Aşiq Pəri musiqi ahənginə uyğun, rəngarəng rədifli qoşmaları ilə yazılı ədəbiyyatda heca vəzninin qol-budaq atmasına şərait yaratmışdır. Onun böyük əsər təsiri bağışlayan deyişmələri yaradıcılıq rəqabəti doğurduğundan poeziyamızın zənginləşib inkişaf etməsində xüsusi rol oynamışdır.

I Aparıcı: Aşıq Pərinin Cəfərqulu xan Nəva, Mirzə Həsən, Məhəmməd bəy Aşıq, Abdulla Canızadə və başqaları ilə deyişmələri ədəbiyyat aləminə məlumdur. Bu deyişmələrin hamısında da Aşıq Pəri qalib özü olardı. Firidun bəy Köçərlinin tədqiqatlarından aydın olur ki, Pəri 25 yaşında Məhəmməd adlı bir mollayla ailə həyatı qurmuşdur. Lakin xoşbəxtlik ona nəsib olmamışdır. Aşıq Pərinin şeir yazması, poeziya məclisində iştirakı Molla Məhəmmədin xoşuna gəlmədiyindən danlağa məruz qalır. Çəkdiyi əzablardan xiffətlənən, dərini ancaq şeirlərinə söyləyən Aşıq Pəri qoşmalarının birində deyirdi:

Molla qoymur qələm alım dəstimə,
Ərzi-halım bəyan edir, neyləyim?

II Aparıcı: Aşıq Pərinin yaradıcılığı zəngin olmuş, şifahi xalq ədəbiyyatının qoşma, təcnis, deyişmə, bayatı və s. janrlarında lirik şeirlər yazmışdır. Aşıq Pəri naşı bir aşıq deyildi, o, dövrünün kamal sahiblərindən mükəmməl dərslər almış, görüb-götürmüş, savadlı, təhsilli bir ziyalı idi.

Oxucu:

Mürşidi-kamildən dərslər aldım, Can
götürüb bu meydanə gəlmişəm.
Mürgi-Səməndərin aşınasıyam,
Od tutuban yana-yana gəlmişəm.

I Aparıcı: Aşıq Pəri qeyri adi istedadına görə dövrünün tanınmış aşıq və şairləri arasında böyük nüfuz qazanıb. Onun haqqında hələ XIX əsrdə Rusiyada və Avropada çap edilən məcmuələrdə məlumat verilirdi. Aşıq Pəri eyni zamanda cəsarətli, yeri gəldikdə danışmağı bacaran, yumşaq yumora malik, cəsarətli, çox həssas qadın olub. Ondan yadigar qalan şeirləri oxuduqda bu bədii irsin bütün notlarında Aşıq Pərinin obrazı boylanır:

Oxucu:

Mən Pəriyəm, eşqə zarəm, neyləyim?
Dərdi-dildən xəbərdaram, neyləyim?

II Aparıcı: Böyük ürəkli, şair duyğulu, sənət eşqli bir insanın, xüsusilə də zərif qadının ailədə başa düşülməməsi faciə idi. Çəkdiyi əzablar onun könlünü viran etmişdi. Bu ağır həyatın sahibi olan Aşiq Pəri zahirən deyib-gülsə də, içində şam kimi əriyirdi. Müasirləri xətrini çox istəyirdi. Aşiq Pərinin şeir məclislərində yeri başda idi. Pəri isə bütün bu dərdləri şeirlərində dilə gətirərək yaralı qəlbinə məlhəm çəkirdi.

Oxucu:

Bir Pəri dil aramında qan ağlar,
Çəkilib sinəmə düğünlü dağlar,
Ölübdür bülbülüm, lal olub bağlar,
Saralıb-sovulub güllər, ağlaram.

II Aparıcı: Ötən əsrin sonlarına yaxın unudulmaz el sənətkarı Narinc Xatun Aşiq Pərinin xatirəsini yaşatmaq üçün respublika miqyasında fəaliyyət göstərən “Aşiq Pəri” məclisi yaratmışdır. Tanınmış heykəltaraş Xanlar Əhmədov tərəfindən Aşiq Pərinin gözoxşayan, əzəmətli heykəli ucaldılmışdır. Hər dövrdə olduğu kimi o dövrdə də Pərinin anladıklarını anlayan, dərddən, kədərdən qovrulan, lakin əli bir yerə çatmayan, demək istədikləri ürəyində qalan, ah-nalələri göyə yüksələn qadınlar çox idi. Amma Pəri fərqləndi, irəli çıxdı, qadınların dünyəvi arzularını, istəklərini, kədərini, sevincini lirik şeirləri ilə aləmə car etdi. Şam qədər qısa ömrünü bu amala həsr etdi. Aşiq Pəri həyatını, hisslərini şeirin ecazkar dili ilə əbədiləşdirmiş, ömrünün ömrünün şeirə dönmüş anlarını bizə yadigar qoyub getmişdir. İllər, qərinələr keçsə də, aşiq sənətinin gözəl Pərisi Qarabağın bir parçası kimi ruhumuzda, yaddaşımızda, tariximizdə yaşayacaq, onun zərif duyğuları zaman-zaman aşiq şeirini bəzəyəcək.

AŞIQ PƏRİ

ƏSƏRLƏRİ

Eylədin!: gəraylı // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 274. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.159.

Ağlaram : qoşma // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 274-275. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.159.

Sevdiyim : qoşma // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 275. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.160.

Dilə sən : qoşma // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 276-277. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.160.

Sənə : qoşma // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 277. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.161.

Sənin : qoşma // Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr. 2 cilddə. I cild. - Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S. 278-279. ; Azərbaycan aşıqları. – Bakı : Çapaşoğlu, 2004. – S.162.

HAQQINDA

KİTABLARDA

Latın qrafikası ilə

Aşiq Pəri // Köçərli F. Azərbaycan ədəbiyyatı. 2 cildə. I cild. – Bakı : Avrasiya Pres, 2005. – S. 311-313.

Əroğul Ə. Aşiq Pəri : həyatı, mühiti və sənəti. - Bakı : Şərq-Qərb, 2014. – 200 s.

DÖVRİ MƏTBUATDA

Latın qrafikası ilə

Bəşirli X. Çağdaş aşiq sənəti ilə bağlı düşüncələr // Ədəbiyyat qəzeti. - 2011. - 4 noyabr. - № 41. - S. 5-6.

Xəlilzadə F. Aşiq Pəri // Azərbaycan. – 2005. – 3 aprel.

Xəlilzadə F. Qarabağın ilk qadın şairi : aşiq Pəri // Mədəniyyət. - 2012. - 29 avqust. - № 61. - S. 13.

Xəlilzadə F. Qarabağın ilk qadın şairi : bu, Aşiq Pəri sayılır // Kaspi. - 2012. - 22-24 sentyabr. - № 389. - S. 19.

Vahid T. Aşiq Pərinin azad ruhu // Mədəniyyət. - 2012. - 20 yanvar. - № 4. - S. 14.

Kiril qrafikası ilə

İsaqızı S. Azərbaycanın qadın aşıqları // Mədəniyyət. – 1991. – 26 dekabr.

Məmmədov Ş. Mürği-Səməndərin Aşinası // Azərbaycan müəllimi. – 2001. – 8-14 mart.

Məmmədova İ. Qadın aşıqlarımızın yaradıcılığında təbiət mövzusu // Elm və həyat. – 1988. - № 5. – S. 28.

Məmmədova Ş. Aşiq Pəri və bəzi müasirləri // Azərbaycan müəllimi. – 1982. – 5 fevral.

Şükürov S. Aşiq Pəri : ədəbi irsimizdən // Bakı. – 1977. – 21 fevral.

Ülvi A. Könül sevgimiz göylər qədər safdır // Xalq qəzeti. – 1997. – 20 fevral.

Bəşəri duyğular carçısı Aşıq Pəri

(metodik vəsait)

Ünvan:AZ-1022 Bakı şəh.,S.Vurğun küç.88;

E-mail: childlibbaku@yahoo.com

URL:www.clb.az

F.Köçərli adına Respublika

Uşaq Kitabxanasında

çap olunmuşdur.

Sifariş:15

Çapa imzalanmışdır:09.02.2021

Tirajı:100

Pulsuz